

Вања Глишин*

Институт за политичке студије, Београд

Саво Симић**

Институт за политичке студије, Београд

ПОКРЕТИ ПОДСТАКНУТИ И МОБИЛИСАНИ „ОДОЗГО” – УПОРЕДНА АНАЛИЗА ДРЖАВНО-СПОНЗОРИСАНИХ ПОКРЕТА У РУСИЈИ И СРБИЈИ***

Сажетак

Аутори у раду истражују концепт, изазове и разлоге за потенцијалну реализацију пројекта владајуће партије под називом „Покрет за народ и државу”. Реч је, дакле, о државно-спонзорисаном покрету, који је подстакнут и мобилисан „одозго”, што је предмет наше анализе. Први пут споменут и представљен јавности током септембра 2022. године пројекат је - упркос многобројним спекулацијама о председниковом напуштању Српске напредне странке и оснивању покрета који би прерастао у политичку странку или датим изјавама јавности да пројекат представља помирителски блок између идеолошки поларизованог истока и запада Србије, који би потенцијално представљао окосницу српског националног интереса без уплитања страних држава - остао нереализован иако је одлаган за Видовдан 2023., а потом за септембар исте године. Покрет није формиран

* Имејл адреса: vanja.glisin@ips.ac.rs; ORCID: 0000-0002-7747-6205.

** Имејл адреса: savo.simic@ips.ac.rs; ORCID: 0000-0002-3169-0484.

*** Овај научни чланак је настао као резултат научноистраживачког рада у оквиру Института за политичке студије који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација.

ни почетком 2024. године што оставља простор за дилему о његовој реализацији. Циљ научног рада је да се анализира мотивација и разлози за стварање широког покрета који у периоду модерног српског вишестраначја није имао практичну примену, али и да се утврде узроци његове стагнације упркос спорадичним најавама државних званичника о његовом накнадном формализовању. Концепт покрета који би у себи окупио шири политички спектар владајућих странака, али и нестраначких актера, представља новину на политичком небу Србије, те самим тим завређује пажњу академске и шире јавности о дометима такве идеје и могућностима за реализацију таквог пројекта у будућности.

Кључне речи: Покрет, држава, народ, Република Србија, избори

УВОД

Државно-спонзорисане покрете оснива и подржава државно руководство најчешће са образложењем да се држава суочава са изазовима на унутар-политичком и спољнополитичком плану, те да је неопходно јединство и заједничко деловање у циљу превазилажења проблема и сложених политичких ситуација. Посматрајући међународни контекст и уважавајући контекстуалну анализу, можемо закључити да су међународни односи тренутно веома сложени, те да се неретко догађаји у свету одражавају и на позицију Републике Србије која се на својој територији, али и у региону суочава са геополитичким изазовима (Степић 2023). Наведено изискује анализу на макро и микро нивоу, будући да истраживања на примеру Србије показују постојање узрочно-последичне везе спољнополитичких и унутар-политичких догађаја и процеса (Глишин 2024; Антонић 2022; Деспотовић и Глишин 2021; Јовановић и Симић 2023).

Циљ рада је да се анализира и објасни идеја стварања покрета државног јединства, узимајући у обзир политичке околности од првог помињања идеје о формирању Покрета до данас. Свесни смо чињенице да покрети државног јединства иницирани од стране владајуће партије нису забележени у пракси од увођења модерног

вишестраначја у Србији, те да је и реализовање актуелне идеје више пута одлагано. Према томе, у раду су коришћени доступни примарни и секундарни извори. Коришћењем, пре свега теоријске литературе, поставили смо основу за анализу идеја и концепата о којима се говорило у јавном дискурсу, а у вези са Покретом за народ и државу. Дакле, квалитативном анализом релевантне домаће и стране литературе дошли смо до неопходних података у вези са предметом истраживања. Користили смо методу анализе (дескриптивна и експланаторна анализа) и методу синтезе како бисмо на основу описаних и објашњених основних појмова и процеса схватили сложену целину. Такође, коришћена је упоредна анализа са циљем да се препознају сличности и разлике између Сверуског народног фронта и Покрета за народ и државу. Додатно, користили смо анализу дискурса првенствено истражујући мотивацију и оправдање за настанак и развој српског Покрета за народ и државу, али је анализа коришћена и при тумачењу разлога за формирање Сверуског народног фронта од стране политичких руководстава која су покрете иницирала. Такође, коришћена је упоредна метода како би се сондирале сличности и разлике између Сверуског народног фронта и Покрета за народ и државу. Имајући у виду да шири, државно спонзорисани покрет овог типа није имао практичну примену од увођења модерног вишестраначја у Србији, те да се овом питању није посвећивало научне пажње, значај истраживања је бављење до сада недовољно обрађеном темом и постављање научних основа за даље анализе.

ТЕОРИЈСКИ УВОД У ДРЖАВНО-СПОНЗОРИСАНЕ ПОКРЕТЕ

Полазећи од општег ка посебном, а са циљем да боље разумемо идеју и концепт државно-спонзорисаних покрета, најпре ћемо направити разлике између покрета и партија. Покрети као такви немају јасно дефинисане идеологије, због чега се могу користити за мобилизацију ширих слојева друштва што ће се показати на примерима. Конкретније, „друштвени покрети могу се замислити као колективитети који са извесним степеном организације и континуитета, са циљем изазивања или одбране постојећег ауторитета, без обзира да ли је он заснован институционално или културно, делују ван институционалних или организационих канала

у групи, организацији, друштву, култури или светском поретку чији су део” (Томић 2009, 17). Када говоримо о покретима, првенствено се говори и пише о друштвеним покретима који се организују због незадовољства, било да је реч о политичком и/или друштвеном незадовољству, на локалном и/или државном нивоу. „Друштвени покрети своје циљеве могу остварити само помоћу протеста, док (опозиционе) партије само понекад мобилишу своје чланове, јер су избори њихов основни начин деловања” (Томић 2009, 16). У пракси, друштвени покрети, формално удружење грађана (Закон о удружењима 51/2009-39), могу да се кандидују на изборима и тада постају политички субјекти који као такви настоје да остваре изборни успех и укључе се у институције. У том контексту, разлика између покрета и партија постаје нејасна. Са друге стране, професор Владимир Гоати указује на неколико конститутивних елемената партија: „организација, тежња за освајањем власти или за одржањем на власти, идеолошки карактер и изражавање интереса класа или других социјалних група” (Гоати 2007, 25). Дакле, јасне су разлике између покрета и партија, до тренутка када се покрети формализују и кандидују на изборима. Међутим, за разлику од многих друштвених покрета који су нам познати, јавља се потреба за разумевањем државно-спонзорисаних покрета, који нису многобројни, штавише, у Републици Србији још увек не постоји такав покрет.

Државно-спонзорисани покрет представља народни покрет који је подстакнут, покренут и подржаван од стране политичког руководства једне државе и организован од стране њене извршне власти. Колективну акцију изражавају грађани у својству недржавних актера, али главни извор захтева, вођства и организационих ресурса долази из државе, док државни актери у својим званичним својствима јесу главни организатори покрета (Su 2013, 1222). Поред наведене дефиниције присутне су и шире дефиниције истог појма (*State-Mobilized Movement - SMM*). Једна од њих објашњава да државно-спонзорисани покрет као кровни концепт обухвата низ друштвених и политичких акција које подстичу државни представници или носиоци извршне власти у циљу унапређивања државних интереса. Такве акције се могу изводити мирним протестима или насилним скуповима (...) (Ekiert and Perry 2020, 5). Флуидност дефиниција у прецизном теоријском одређењу државно-спонзорисаних покрета последица је прожимања државе и друштва. Ако је у неким ситуацијама формално-правно формиран широки покрет

националног јединства или се државна активност у друштвеном пољу може лако уочити, у другим околностима државни актери суптилно утичу на покрете који могу одражавати значајну друштвену активност. Другим речима, тешко је проценити да ли су активности неког покрета или организације цивилног друштва аутентичне или су последица утицаја државних институција и актера. Према истакнутим дефиницијама у државно-спонзорисане покрете не бисмо уврстили само формална удружења формирана од стране извршне власти, већ бисмо под то могли да подведемо државно подстакнута испољавања грађанског незадовољства попут протеста и потенцијално невладине организације или организације цивилног друштва за које постоји основана сумња да су под државним покровитељством или да раде у државном интересу. Њих треба разликовати од владиних невладиних организација (*Government-organized non-governmental organization - GONGO*) које се углавном оснивају да би се друштву пружио нека услуга, најчешће она коју влада није у могућности или не жели директно да оствари (Hasmath, Hildebrandt and Hsu 2019, 271). Државно-спонзорисани покрети имају исту организациону димензију владиних невладиних организација тј. формирану су од стране извршне власти, али за разлику од њих, њихова функција није у остваривању јавног интереса грађана. Такав случај је са невладином организацијом Марш Новчића (*March of Dimes*), која је настала као владина невладина организација на иницијативу Френклина Делана Рузвелта са идејом да се побољшају здравствене услуге у борби против болести дечије парализе (Hasmath, Hildebrandt and Hsu 2019, 270). За разлику од њих државно-спонзорисани покрети немају такву улогу. Пример таквог покрета јесте Културна револуција (*Cultural Revolution*) покренута од стране Мао Цедунга (*Mao Zedong*) 1966. године у Народној Републици Кини. Покрет је настао у борби против ревизионизма и масовне бирократизације у комунистичкој партији Кине, али и са намером да се – након неуспеха са Великим скоком напред – Мао Цедунг одржи на власти (Wu 2013, 838). Анализирајући велики број интерпретација различитих аутора о формирању Културне револуције, Ванг (*James Wang*) их сажима у три групе разлога: 1) борба за политичку моћ; 2) сукоб око средстава за постизање циљева Народне Републике Кине и 3) основно неслагање око средстава па самим тим и циљева комунизма у Кини (Wang 1976, 16). Управо на овом примеру уочавају се специфичности државно спонзорисаног

покрета који има за намеру да изврши што већу мобилизацију ради стицања подршке и легитимитета за доношење или спровођење политичких одлука извршне власти. Остваривање легитимитета представља једну од главних карактеристика савремених државних покрета јер се најчешће формирају у ауторитарним или семи-ауторитарним режимима. Док се у демократијама легитимитет црпи на слободним и поштеним изборима, докле у недемократским режимима власт легитимитет мора да остварује на друге начине (Ekiert and Perry 2020, 6).

Државно спонзорисани покрети деле поједине карактеристике друштвених покрета и истовремено поседују одређене разлике. Друштвени покрети се дефинишу као колективна, добровољна, масовна, мање или више спонтана и јавна акција грађана настала из незадовољених потреба, која изражавајући одређене сукобе интереса покреће на решавање значајних друштвених питања и инклинира ка већим или мањим друштвеним променама (Pavlović 2009, 101). Поједини аутори упозоравају да је учешће у државно спонзорисаним покретима ретко у потпуности изнуђено. Заправо они могу одражавати истинска осећања, идентитете и интересе значајног дела становништва, јер успешна мобилизација коју води држава захтева формирање идентитета који не може настати без одређеног степена партиципације (Ekiert and Perry 2021). Међутим, упитно је да ли се покрети настали од стране државних структура могу сматрати спонтано насталим, с обзиром на чињеницу да носиоци власти врше њихову координацију и располажу бројним ресурсима. Додатно друштвени покрети имају другачију организациону структуру. Они настају од стране цивилног друштва (*bottom-up*), за разлику од државно спонзорисаних покрета које формира извршна власт (*top-down*).

Као илустрацију мобилизације државно спонзорисаног покрета, навешћемо протесте одржане у Пољској током 2016. године под називом „Марш милион људи”. На овим протестима није било захтева уперених ка државним институцијама. Супротно томе владајућа партија Право и правда (*Prawo i Sprawiedliwość - PiS*) била је главни промотер протеста поводом обележавања шест година од авионске несреће у близини Смоленска у Русији. На организованом путу за Катин 2010. године - ради одавања помена пољским жртвама током Другог светског рата – погинуо је пољски председник Лех Качински (*Lech Kaczyński*) и 95 људи

међу којима су били високи званичници Пољске, попут верских, политичких и војних представника (Sjeradska 2020). Владајућа партија је искористила трагичан догађај да би мобилисала грађански протест као средство за оправдање уверења да је претходна влада у сарадњи са руским политичким естаблишментом намерно организовала авионску несрећу, док су међу незадовољним грађанима углавном били симпатизери и чланови странке Право и правда (Ekiert and Perry 2020, 1-2).

У наредном поглављу приказаћемо пример државно-спонзорисаног покрета у Русији, који је од стране владајуће странке основан у Руској Федерацији под називом „Сверуски народни фронт”.

ДРЖАВНО-СПОНЗОРИСАНИ ПОКРЕТ У РУСИЈИ: „СВЕРУСКИ НАРОДНИ ФРОНТ” ПРЕД ИЗБОРНИМ ИЗАЗОВИМА

„Сверуски народни фронт” (*Общероссийский народный фронт / All-Russian National Front – ONF*) најављен је 6. маја 2011. године током међурегионалне конференције Јединствене Русије на иницијативу тадашњег руског премијера и тренутног председника Владимира Путина. За контекст је важан податак да је Фронт основан пред изборе за Думу 4. децембра 2011. године и пред председничке изборе у мају 2012. године. Тадашњи руски премијер је објаснио да „у расправи о (прим. аут. изборним) кандидатима треба да учествују и нестраначке присталице. Предлажем стварање широког народног фронта (...). Он је средство за уједињавање политичких истомишљеника” (Сусликова 2011). Према наведеном, Фронт је истовремено требао да служи као канал и база за регрутацију нових изборних кандидата, али и да чини платформу за сарадњу политички блиских партија, организација цивилног друштва, синдиката, удружења и истакнутих појединаца. Основни мотив за формирање Фронта може се дефинисати потребом тадашњег руског премијера да се у Јединствену Русију унесу „нове идеје, нови предлози и нова лица” како би странка остварила бољи изборни резултат (Ryzhkov 2011). Одмах по оснивању Фронта захтеве за прикључење поднело је више од 450 регионалних, међурегионалних и локалних организација, што говори у прилог идеји окупљања (Лента 2011). Данас је сама организација Фронта значајно комплекснија, а њено деловање веома

запажено у Русији. Александар Макаров (*Александр М. Макаров*) и Анастасија Искибаева (*Анастасия К. Искибаева*) спровели су анализу садржаја главних активности Фронта у Удмуртској Републици и показали су да је активност Фронта позитивна. „Консолидацијом политичких и грађанских ресурса, Сверуски народни фронт даје пример интеграције цивилног друштва у вертикалу власти, што му омогућава да буде ефикасан посредник између државе и цивилног друштва, да промовише остваривање својих интереса, грађанско друштво и свеобухватни развој Русије” (Макаров и Искибаева 2021).

У периоду формирања претпостављало се да ће Фронт заменити или апсорбовати Јединствену Русију као изборног актера, јер је према мишљењу појединих аналитичара дошло до постепеног пада изборне подршке владајуће партије. Мале (*Silvana Malle*) се позива на податак да је на питање „Колико је Русији потребно политичких партија?”, од 2004. до 2011. године, све мање испитаника исказивало уверење да је Русији потребна једна јака партија (Malle 2016, 212).

Табела 1. Анкета о броју политичких партија у Русији

Колико је тренутно Русији потребно политичких партија?	Април 2004	Септембар 2004	Октобар 2005	Јул 2006	Април 2007	Октобар 2007	Јул 2011
Једна јака политичка партија	34	34	38	32	30	28	23
Две до три веће политичке партије	41	44	39	42	46	40	47
Већи број мањих политичких партија	8	6	4	5	7	9	12
Нису потребне политичке партије	7	6	7	7	6	7	3
Не знам	11	9	12	14	13	17	14

Извор: Centre for the Study of Public Policy University of Strathclyde and Levada Center. 2015. „Duma Voting Trends“ *Russia Votes*. Accessed 18. May 2024. https://www.russiavotes.org/duma/duma_vote_trends.php.

Иако је трећина испитаника у Руској Федерацији од 2004. до 2005. године изражавала подршку идеји једне јаке политичке партије, од 2006. до 2011. године долази до постепеног пада уверења испитаника да је Руској Федерацији потребна једна јака странка. Током 2011. године испитаници дају највећу подршку кооптирању две до три веће странке док врхунац подршке достиже категорија

већег броја мањих политичких странака, која се кретала у распону од 4 до 9% од 2004. до 2007. године, да би у 2011. години подршка дата овој категорији износила 12%. Истовремено рекордно ниску подршку од 3% током 2011. године добила је категорија да Руској Федерацији тренутно нису потребне политичке партије, за разлику од претходних испитивања када се проценат у овој категорији кретао између 6-7%.

Ако погледамо ставове 1.600 испитаника на репрезентативном узорку о Сверуском народном фронту у периоду од 2011. до 2015. године, видећемо да је 1) највећи број њих током анкете први пут чуо за Фронт или 2) имају површне информације и не разумеју сврху формирања Фронта. Кумулативно, проценти за две последње категорије су по сваком испитивању јавности износили преко 70%. Тај податак указује да испитаници нису били заинтересовани или довољно информисани о активностима Фронта или упркос томе нису јасно перципирали разлог његовог деловања.

Табела 2. Анкета о Сверуском народном фронту

Да ли сте чули за Сверуски народни фронт?	Јун 2011.	Август 2011.	Септембар 2011	Новембар 2011.	Јануар 2012.	Мај 2013.	Август 2015.
Помно пратим развој догађаја у вези са овим питањем	4	3	4	2	3	2	4
Чуо сам доста о Фронту	17	17	23	20	23	17	16
Чуо сам нешто о Фронту, али не знам чему служи	30	39	38	36	40	39	34
Ово је први пут да чујем за Фронт	49	41	35	42	33	42	45

Извор: *Левада-Центр*. 2015. „Общероссийский народный фронт: узнаваемость и оценка деятельности.“ 7. Сентябрь 2015. <https://www.levada.ru/2015/09/07/obshherossijskij-narodnyj-front-uznavaemost-i-otsenka-deyatelnosti/>

Интересантно је да проток времена и информисања о Фронту, није допринео његовој већој препознатљивости у руској јавности или произвео већу заинтересованост грађана за његове активности, посматрајући резултате анкета у табели изнад. У јуну 2011. године за Фронт је први пут чуло 49% испитаника, док је у августу 2015. године

само 4% мање, или 45% испитаника, изјавило да је први пут чуло за Фронт. Слична ситуација је и у претпоследњој категорији где је током јуна 2011. године 30% испитаника изјавило да је чуло нешто о Фронту, међутим, тај проценат је за четири године порастао за свега 4%. Ако проток времена није допринео значајној видљивости Фронта онда је допринео креирању позитивнијег имиџа код испитаника. На питање „Какав је Ваш став о активностима Сверуског народног фронта?“ – за оне испитанике који су чули нешто о Фронту – присутан је раст изјашњених у категоријама „потпуно позитиван” и „углавном позитиван” став у периоду од 2011. до 2015. године. Док се од 2011. до 2013. године категорија „углавном позитиван” кретала у распону од 29% до 34%, дотле је током 2015. овој категорији припадало 46% испитаника. Исто важи и за категорију „потпуно позитиван” која се од 2011. до 2013. године кретала у распону од 3-7%, да би током 2015. године достигла 14%. Приближно трећина испитаника током истог периода имала је проблем да дефинише свој став о овој теми.

Истраживање ставова о одговору на најзначајније питање „Зашто пре свега мислите да је формиран Сверуски народни фронт?” рађено је само за 2013. и 2015. годину. Идентичан проценат испитаника (35%) за обе године, сматрао је да је Фронт настао како би се проширила политичка подршка Владимиру Путину и како не би зависила само од Јединствене Русије. Други најзаступљенији одговор, гласио је да би се подржала популарност Владимира Путина – у 2013. години 21% док у 2015. години 19%. С обзиром на чињеницу да ова два одговора указују на исти предмет и да се преклапају, кумулативно 56% испитаника током 2013. године, односно 54% испитаника током 2015. године сматра да је основни разлог формирања Фронта заправо у побољшању изборне и политичке подршке тадашњег премијера Владимира Путина. Да је Фронт формиран да би се консолидовале све здраве снаге друштва за решавање државних проблема, изјаснило се 12% или током 2015. године 16% испитаника. Као основни разлог формирања Фронта у јачању контроле власти над партијама и јавним организацијама изјаснило се 10% или две године касније 14% испитаника. Слично претходном питању, немали број испитаника имао је проблем да одговори на ово питање током 2013. године - 21%, да би тај проценат спао на 14% током 2015. године.

Из ове анализе примера Сверуског народног фронта - на основу исказа иницијатора покрета и истакнутих ставова грађана - може се

извести закључак да је покрет формиран због постепеног опадања подршке Јединственој Русији, освежавању њеног унутар-страначког кадра и понуди нових изборних кандидата, али и у подстицању изборне подршке Владимиру Путину пред председничке изборе 2012. године. Осим тога, важно је навести да је Сверуски народни фронт „највећи друштвени покрет који посредује између грађанског друштва и државе” (Макаров и Искибаева 2021). Наредно поглавље посвећујемо анализи „Покрета за народ и државу”, који је више пута најављиван у Републици Србији.

ПОКРЕТ ЗА НАРОД И ДРЖАВУ – ИДЕЈА, КОНЦЕПТ И ЦИЉЕВИ

Идеја о формирању Покрета за народ и државу представљена је у септембру 2022. године и том приликом председник Србије Александар Вучић је рекао да је реч о великом државотворном и националном покрету за опстанак и напредак Србије. У октобру исте године Вучић је истакао да је један од кључних замисли Покрета борба против криминала у власти (Glavonjić 2022). Осим тога, народни посланик и члан СНС Владимир Ђукановић је рекао да се Покрет ствара „због потребе за народним јединством” што, према његовим речима значи да је Покрет отворен и за оне који нису у власти (Glavonjić 2022). Имајући у виду најаве оснивања Покрета од септембра 2022. године могу се уочити најмање две ставке, које се понављају 2023. и 2024. године: 1) идеја о националном јединству у тешким и сложеним међународним околностима и 2) позив свима, дакле, другим политичким странкама, невладиним организацијама, удружењима и појединцима да се придруже Покрету. Дакле, идеја је слична оној у Русији, да се окупе истомишљеници, нестраначке личности, друге политичке странке и организације цивилног друштва са циљем јачања народног јединства.

О наведеној идеји се говорило у више наврата и током 2023. године, када је за потенцијални датум оснивања одређен Видовдан, 28. јун, као датум са значајном симболиком у српској историји, али није дошло до конкретних корака у циљу реализације исте. Дакле, оснивање покрета више пута је одлагано, упркос чињеници да је Александар Вучић поднео оставку на место председника Српске напредне странке у мају 2023. године. Чин подношења оставке на водеће место у странци могао је да наведе на закључак да се Вучић

фокусира на реализацију Покрета, али су дешавања оповргла ту претпоставку. Бројни разлози за одлагање оснивања Покрета навођени су током 2023. године, као што су спољни притисци на државу, обим обавеза председника Вучића, затим избори и поглед ка опозицији и слично. Са тим у вези, професор Владимир Вулетих је рекао да од наступа опозиције у великој мери зависи да ли ће власт пожурити са формирањем Покрета пре избора” (Euronews Србија 2023). Професор Душан Пророковић сматра да је Покрет покушај ребрендирања СНС и „одговор на укрупњавање опозиције” (КТV Телевизија 2024). Укрупњавање опозиције, односно могући пад подршке владајућој странци један је од разлога за формирање Покрета који је приметан и у Русији, због чега се инсистирало на регрутацији нових лица и идеја на политичкој сцени, сматрајући да ће то донети бољи изборни резултат. Током 2023. године, из наведених, али и бројних других изјава, можемо уочити да на одлагање формирања Покрета утичу и спољнополитички и унутар-политички процеси. Ипак, одређен је карактер Покрета као надстраначки, циљ Покрета – слобода и јединство (Анђелковић 2023) и основна идеја – „самостална и независна Србија која доноси одлуке у интересу својих грађана” (Insajder 2023).

Идеја о оснивању Покрета помиње се и 2024. године, посебно након изјаве председника Републике Александра Вучића уочи обележавања Дана државности – Срећења 15. фебруара, када је рекао: „мислим да је крајње време и да је право и најбоље време за формирање једног широког народног покрета”, додајући да пред нама нису лака времена и да због тога „морамо да ујединимо све снаге свих људи који желе добро Србији без обзира на њихова не увек истоветна мишљења по различитим питањима” (Tv Zona Plus 2024). Убрзо након наведене изјаве, Вучић је почетком марта најавио одређене потезе у циљу реализације идеје, рекавши да ће позвати велики број људи за које сматра „да је важно да буду позвани, да разумеју позицију у којој се Србија данас налази. Али да разумеју и наду и шансу Србије уколико се сви будемо ујединили. То није уједињавање око министарских функција, посланичких места, то је уједињавање око будућности Србије” (Novosti 2024). Позивање људи који нису чланови владајуће странке показује паралелу са руским Фронтом и то у сегменту тзв. освежавања кадра и нових идеја. Имајући у виду да је по оснивању Фронта захтев за прикључење поднело више од 450 организација, јасно је какав је потенцијал

таквог вида окупљања. Оснивач Покрета социјалиста Александар Вулин подржао је идеју оснивања Покрета, рекавши да уопште нема дилему да је уједињавање, да је јачање патриотског дела Србије, неопходност и додавши: „Мислим да уједињавање не треба да остане у границама Србије, већ треба да се шири где год да Срби живе, покрет је коначна идеја уједињења” (Белић 2024). Наведено указује на потребу о свесрпском јединству, о чему неретко говоре председници Александар Вучић и Милорад Додик. Тим поводом је организован и Свесрпски сабор 8. јуна 2024. године. Са друге стране, члан Социјалистичке партије Србије Тома Фила рекао је да је став социјалиста подељен у погледу приступања најављеном Покрету, сматрајући да треба сачувати индивидуалност странке и сачекати да се види шта би потенцијално чланство у Покрету донело (Beta 2024). Премијер Милош Вучевић је пар недеља пре одржавања локалних избора 2. јуна 2024. године рекао да је изборна листа „Александар Вучић - Нови Сад сутра” надстраначка, односно да је „обрис тога како видимо Покрет за народ и државу” предвођен Александром Вучићем (Zvanični sajt SNS 2024). Према томе, може се закључити да ће већина странака-коалиционих партнера СНС на локалним изборима бити део Покрета, уколико буде исти формиран. Оно што је за сада познато тиче се резултата локалних избора на којима је листа „Србија сутра” предвођена Српском напредном странком имала највећи проценат гласова у 85 од 89 општина у Србији. Самим тим, о Покрету се није говорило непосредно након избора, већ је у фокусу одржавање Свесрпског сабора и проширење сарадње на свим нивоима са Републиком Српском (Тајуг 2024).

Имајући у виду наведене разлоге за формирање Покрета, извешћемо потенцијалне околности на макро и микро нивоу који се на то одражавају. На макро нивоу се јављају проблеми попут питања статуса Косова и Метохије, притисака у погледу (не)увођења санкција Русији и у том контексту усклађивања спољне политике са политиком Европске уније, положаја српског народа у региону и слично, који се рефлектују на политичку сцену Србије. Истовремено, усвојена је Резолуција о Сребреници у Генералној скупштини УН, што је додатан притисак на српски народ и један од разлога организовања Свесрпског сабора. Притисци у најосетљивијим тачкама српских националних интереса несумњиво захтевају уједињење, а у којој форми ће то бити и да ли ће бити остаје отворено питање. Комплексност спољнополитичке позиције најпре се огледа у поларизацији унутар

друштва и политике. Самим тим, неопходно је уважавање проблема на микро нивоу, односно на унутар-политичку поларизацију око кључних питања од националног значаја, како бисмо увидели узрочно-последичну везу спољнополитичких и унутар-политичких процеса. Уколико имамо у виду да се државни покрети формирају у периоду политичких криза и сложених међународних процеса који се тичу једне државе, јавља се претпоставка да идеју оснивања „Покрета за народ и државу” поткрепљују реални политички изазови које можемо уочити користећи се контекстуалном анализом. Са друге стране, јавља се претпоставка да владајућа странка формира Покрет који би представљао нову и свеобухватнију снагу у политичкој конкуренцији, тако што би окупио шири круг бирачког тела, пре свега значајан део професора, научних радника, лекара, адвоката и слично, који до сада нису пружали подршку Српској напредној странци, али би могли да узму учешћа у новоформираном Покрету. Као што смо навели, основни мотив за формирање Сверуског фронта је оснаживање Јединствене Русије новим идејама и новим лицима како би се остварио бољи изборни резултат, што може бити и мотив за формирање Покрета за народ и државу, управо из претходно наведених разлога.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду да се државно-спонзорисани покрети формирају од стране политичког руководства, најчешће у околностима које су према одређеним параметрима неповољне по унутар-политичку и спољнополитичку позицију државе, било је веома значајно да у обзир узмемо контекстуалну анализу и да на основу шире слике положаја Републике Србије извршимо анализу концепта Покрета за народ и државу, чиме смо дошли до закључка да се држава налази у комплексној ситуацији изазваној узрочно-последичним везама спољнополитичких и унутар-политичких процеса, који се тичу питања од националног интереса попут статуса Косова и Метохије и положаја Срба у региону. Наведено нас наводи на закључак да је у актуелној ситуацији неопходно јединство како би се превазишли политички проблеми који су на дневном реду. Према томе, наша претпоставка да се државно спонзорисани покрет формира одозго у неповољним политичким околностима по једну државу је оправдана. Са друге стране, пошли смо и од претпоставке да се као разлог за

формирање широких покрета одозго одређује слабљење владајуће странке и тежња да се та тенденција превазиђе формирањем свеобухватнијег покрета који би укључио ширу базу изборних представника и унео нове политичке идеје. У том контексту, паралела са руским Фронтом је адекватна, будући да су за његово формирање навођени разлози попут укључивања нових кандидата у изборни процес, сарадња са другим политичким странкама, синдикатима, организацијама цивилног друштва и слично. Управо су слични разлози навођени и у Србији, због чега можемо закључити да је и друга наша претпоставка оправдана, с тим што морамо нагласити да до тренутка закључивања овог рада нисмо могли да се упознамо са ставовима грађана, будући да није спроведено истраживање попут оног у Русији. Иако се оснивање Покрета спорадично најављује у медијима од стране представника владајуће странке, до сада се није започело са његовом формализацијом. Уколико се у будућности започне са формирањем Покрета, вероватно ће широка коалиција окупљена око Српске напредне странке на локалним изборима 2024. године чинити осовину Покрета, док би им се у каснијем периоду прикључила удружења или организације цивилног друштва сличне политичке оријентације.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Антонић, Слободан. 2022. *Може бити само један: Повест председничких избора у Србији 1989-2022*. Вишеград: Андрићев институт.
- Белић, Никола. 2024. „Покрет за народ и државу је коначна идеја уједињења.” *Политика*. 28. фебруар 2024. <https://www.politika.rs/scc/clanak/601642/Pokret-za-narod-i-drzavu-je-konacna-ideja-ujedinjenja>.
- Глишин, Вања. 2024. *Србија на “Западу”: Српско довековно распеће између модернизације и вестернизације*. Београд-Нови Сад: Институт за политичке студије/Архив Војводине.
- Гоати, Владимир. 2007. *Политичке партије и партијски системи*. Подгорица: Центар за мониторинг.
- Деспотовић, Љубиша и Вања Глишин. 2021. *Савремени међународни односи и геополитика*. Сремски Карловци: Каирос.

- Јовановић, Милан и Саво Симић. 2023. „Детерминишући контекстуални фактори ванредних избора 2022. године у Републици Србији.” *Политичка ревија* 77 (3): 31–55. doi: 10.5937/rgr77-44382.
- Макаров, Александр и Анастасија Искибаева. 2021. „Роль Общероссийского общественного движения Народный фронт “За Россию” в развитии гражданского общества в регионе.” *Koinon* 2 (1): 182–199. doi: 10.15826/koinon.2021.02.1.009.
- Лента. 2011. „В Общероссийский народный фронт Путина вошли 450 организаций.” *Лента*. 1 јуна 2011. <https://lenta.ru/news/2011/06/01/front/>.
- Степић, Миломир. 2023. *Геополитички појмовник Балкана*, Београд: Catena mundi.
- Сусликова, Марија. 2011. „Народный фронт.” *Взгляд*. 6. Маја 2011. <https://vz.ru/politics/2011/5/6/488801.html>.
- Закон о удружењима, „Службени гласник Републике Србије”, бр. 51/2009-39, 99/2011-8 - (др. закон), 99/2011-9 - (др. закон), 44/2018-27 - (др. закон).
- Томић, Ђорђе. 2009. „Друштвени покрети: питања, појмови, теорије и методе“, У: *Друштво у покрету*, ур. Ђорђе Томић и Петар Атанацковић 12–27. Нови Сад: Цензура.
- Andelković, Nataša. 2023. „Srbija i politika: Vučićev narodni pokret za državu- šta se može očekivati?”, *BBC News*. 11. mart 2023. <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-64921511>.
- Ekiert, Grzegorz and Elizabeth Perry. 2020. „State-Mobilized Movements: A Research Agenda“ In *Ruling by Other Means: State-Mobilized Movements*. Eds. Grzegorz Ekiert, Elizabeth J. Perry and Xiaojun Yan, 1-23. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ekiert, Grzegorz and Elizabeth Perry. 2021. „Not So Grassroots: Social Movements Fueled by the State.” *Weatherhead Center for International Affairs*. 10. June 2021. <https://epicenter.wcfia.harvard.edu/blog/not-so-grassroots-social-movements-fueled-state>.
- Euronews Srbija*. 2023. „Narodni pokret za državu i dalje samo u najavi - koliko je izvesno njegovo skorije formiranje?” 18. septembar 2023. <https://www.euronews.rs/srbija/politika/99820/narodni-pokret-za-drzavu-i-dalje-samo-u-najavi-koliko-je-izvesno-njegovo-skorije-formiranje/> vest.

- Glavonjić, Zoran. 2022. „Šta se zna o pokretu koji je najavio predsednik Srbije?“. *Radio Slobodna Evropa*. 28. oktobar 2022. <https://www.slobodnaevropa.org/a/sta-se-zna-o-pokretu-koji-je-najavio-predsednik-srbije-/32104229.html>.
- Hasmath Reza, Timothy Hildebrandt, and Jennifer Y. J. Hsu. 2019. „Conceptualizing government-organized non-governmental organizations.“ *Journal of Civil Society* 15 (3): 267–284. doi: 10.1080/17448689.2019.1632549.
- Insajder*. 2023. „Odloženo formiranje pokreta za narod i državu.“ 28. jun 2023. <https://insajder.net teme/odloženo-formiranje-pokreta-za-narod-i-drzavu-vucic-kaze-da-ce-bitivodeca-politicka-snaga-video>.
- KTV Televizija*. 2024. „Dušan Proroković: Pokret za narod i državu je odgovor na ukрупnjavanje opozicije.“ 21. februar 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=BDMhs8u3vj0>.
- Malle, Silvana. 2016. „The All-Russian National Front – for Russia: a new actor in the political and economic landscape.“ *Post-Communist Economies* 28 (2): 199–219. doi: 10.1080/14631377.2016.1139303
- Beta. 2024. „Fila: Socijalisti podeljeni oko ulaska u Pokret za narod i državu.“ *Nedeljnik*. 13. mart 2024. <https://www.nedeljnik.rs/fila-socijalisti-podeljeni-oko-ulaska-u-pokret/>.
- Novosti*. 2024. „Vučić o Pokretu za narod i državu.“ 2. mart 2024. <https://www.novosti.rs/c/vesti/politika/1339898/vucic-pokretu-narod-drzavu-narednih-sedam-dana-povucicu-neke-poteze>.
- Pavlović, Vukašin. 2009. *Društveni pokreti i promene*. Beograd: Službeni glasnik i Zavod za udžbenike.
- Ryzhkov, Vladimir. 2011. „Why Putin Created All-Russia People’s Front.“ *The Moscow Times*. 10. May. 2011. <https://www.themoscowtimes.com/2011/05/10/why-putin-created-all-russia-peoples-front-a6859>.
- Sjeradska, Monika. 2020. „Katastrofa u Smolensku - još uvek političko pitanje.“ *Deutsche Welle*. 10. april. 2020. <https://www.dw.com/sr/katastrofa-u-smolensku-jo%C5%A1-uvek-politi%C4%8Dko-pitanje-u-poljskoj/a-53088269>.
- Su, Yang. 2013. „State-Sponsored Social Movements.“ In *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social Movements*, ed. David A. Snow et al. 1222-1224. Oxford: John Wiley & Sons.

- Tanjug*. 2024. „Aleksandar Vučić: Gotovo neverovatna pobeda liste Srbija sutra, ubedljivo poražena opozicija.” 4. jun 2024. <https://www.tanjug.rs/srbija/politika/92100/aleksandar-vucic-gotovo-neverovatna-pobeda-liste-srbija-sutra-ubedljivo-porazena-opozicija/vest>.
- TV Zona Plus*. 2024. „Vučić: Došlo vreme za osnivanje velikog Pokreta za narod i državu.” 14. februar 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=pialeQVaZ-I>.
- Wang, C. F. James. 1976. *The Cultural Revolution in China: An Annotated Bibliography*. New York: Routledge.
- Wu, Lili. 2013. „Cultural Revolution (China).“ In *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social Movements*, ed. David A. Snow et al. 838-844. Oxford: John Wiley & Sons.
- Zvanični sajt SNS*. 2024. „Vučević: Sve nas ujedinjuje ljubav prema Srbiji i borba za njeno očuvanje.” 30. maj 2024. <https://www.sns.org.rs/novosti/vesti/vucevic-sve-nas-ujedinjuju-ljubav-prema-srbiji-i-borba-za-njeno-ocuvanje>.

Vanja Glišin*

Institute for Political Studies, Belgrade

Savo Simić**

Institute for Political Studies, Belgrade

**MOVEMENTS ENCOURAGED AND
MOBILIZED “FROM ABOVE”
– COMPARATIVE ANALYSIS OF
STATE-SPONSORED MOVEMENTS
IN RUSSIA AND SERBIA*****

Resume

In this article, we analyze the concept, challenges, and reasons for the current unsuccessful implementation of the ruling party’s project called “Movement for the People and the State.” First mentioned and presented to the public in September 2022, the project — despite numerous speculations about the President leaving the Serbian Progressive Party and founding a movement that would evolve into a political party or public statements that the project represents a reconciliatory block between the ideologically polarized East and West of Serbia, which would potentially represent the backbone of the Serbian national interest without the involvement of foreign states — remained unrealized even though it was postponed to Vidovdan 2023, and then to September of the same year. The movement was not formed even at the beginning of 2024, leaving room for doubt about its realization. The article aims to examine the intention to create a state movement, which in the period of the modern Serbian multiparty system did not have practical application, but also to determine the causes of its stagnation

---

* E-mail address: vanja.glisin@ips.ac.rs; ORCID: 0000-0002-7747-6205.

** E-mail address: savo.simic@ips.ac.rs; ORCID: 0000-0002-3169-0484.

*** This article was created as a result of scientific research within the Institute for Political Studies funded by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation.

despite sporadic announcements by state officials about its subsequent formalization. The concept of a state movement represents a novelty in the political landscape of Serbia and, as such, deserves the attention of the academic and broader public regarding the scope for the potential realization of such a project in the future.

Keywords: Movement, state, people, Republic of Serbia, elections

---

* Овај рад је примљен 8. октобра 2024. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 11. новембра 2024. године.